

ЛЕКЦІЯ 2 (20) ВИДИ СУМНІВІВ

Один з християнських авторів Тим Стеффорд подав кілька видів сумнівів, які варті нашої уваги. Я вже говорив про особисті сумніви кризи. Це перші сумніви, які наводить Тим Стеффорд. Вони виникають саме під час особистих, кризових переживань. І ось тут, друзі, треба триматися. Часом передивитися, як Біблія каже: «Згадай, з якої прірви витягнув тебе Бог. Згадай увесь шлях, яким вів тебе Бог до цього моменту. І Бог не змінився» Біблія дуже багато говорить про Божу вірність. Десь треба боротися, і часом мова йде про серйозну боротьбу. Це стосовно гріха. Біблія каже, що «ви ще не до крові змагались». Юда в своєму листі пише, що «благаю боротись за віру, раз дану святим». Справді, часом треба триматися переконливості, триматися істин, які ми бачимо, що вони є абсолютні, їх неможливо покинути, це як чорне і біле. І, можливо, немає чуттєвого сприйняття, можливо, нам щось здається, що щось не так. Ось в особистій трагедії, в особистій кризі ми більше покладаємось на наші переконання. І як ми говорили про причини, коли ми змінюємо наш світогляд, перша причина – це інтелектуальна, коли можуть виникнути у вас якісь інтелектуальні сумніви. Зауважте, що Біблія каже про те, що духовна війна – це, по-суті, битва чи борня конкурентних ідей, тверджень, думок, учень. Коли Біблія каже про неправдивих пророків, фальшивих вчителів, щоразу вона каже про вчення, наголошує саме на облудних поглядах. Антихрист – це той, хто саме нав'язує неправдиву науку. Апостол Іван у своїх посланнях дуже багато про це каже, і Петро про це каже. І тут я хочу навести приклади видів інтелектуальних сумнівів. Буквально стисло. Ми не будемо заглиблюватися в них. Але вони важливі і потрібні для нашого розуміння, для розвитку в подальшому нашого курсу, коли ми будемо торкатися наших практичних запитань і відповідей. Ми з вами розглядали різні світогляди. Ми вже вели мову про **атеїзм**. Думаю, що атеїзм ставить під сумнів існування Бога. І тут варто наголосити на тому, що віра в те, що Бога немає, потребує більших зусиль віри, ніж у тому, що Бог є. Хочу навести приклад, якщо не помиляюсь, про це каже Рональд Неш, можливо й інші автори. Якщо вибрали б двох людей вас попросили дати відповідь на таке запитання; «Чи є золото в Китаї?» І ось одній людині треба сказати, що золото в Китаї є, а іншій людині треба було б довести, що золота в Китаї немає. Порівняймо той обсяг роботи, який кожному з них треба було б виконати. По-суті, довести, що золото в Китаї є набагато простіше. Бо переробивши якусь кількість руди, ми знайшли б там соту долю грама золота і цього достатньо, і вже немає чого робити. Ви б сказали: «Золото в Китаї є». Але уявіть, наскільки більшим і складнішим буде завдання, коли нам треба довести, що золота в Китаї немає. Це потрібно не просто певний обсяг руди переробити, це треба всі надра переробити, треба всю воду переробити, можливо слід було б заглянути до гаманців кожного китайця, до всіх

ощадних комірок банків. Треба буквально перевірити все, тому що бодай маленьку частку золота буде знайдено або вона є, ви там ще не подивились, ви не можете стверджувати, що золота немає. Тобто, ви маєте буквально знати все про Китай і про китайців, щоб сказати, що золота в Китаї немає. Ось так само стосується й віри в те, що Бог є, і те, що Його немає. Щоб сказати, що Бога немає, треба бути всезнавцем, треба бути повсюдним, це треба проникати весь простір, весь всесвіт, де, справді, треба мати набагато більше віри, чи треба бути, справді, бездумною людиною. Біблія каже: «Безумний говорить у серці своїм: «Нема Бога!». І тут це не образа, це просто факт, це те, що людина не доклала зусиль, вона не користується розумом у цьому питанні, не робить логічних висновків. І звісно, варто лиш поглянути в глибину творива, на красу творива, складність творива. Ось на оцей не знижуваний рівень складності, що каже вам про те, що повільного, еволюційного розвитку немає, про це навіть мови не має. Прочитавши біблійний аргумент, що «Усякий бо дім хтось будує, а Той, хто все збудував, то Бог.» можна прийти до висновку, що Бог є. І в даному випадку ми розуміємо, що ті, хто вірує, що Бог є, їм набагато легше вірити в це. Але ми все рівно кажемо, що є оця категорія тих, хто не вірить, які ставлять під сумнів факт існування Бога. І справді, як каже Біблія, що князь цього світу заповудив розума, і вони дивляться на очевидні факти і намагаються дати їм пояснення, ще більш помиляючись і заплутуючись. Ось вмістити існування світу без Бога, чи походження світу без Бога – це настільки складно, практично, неможливо, це все одно, що намагатися розв'язати рівняння два плюс два дорівнює ікс, але при умові, що ікс не може дорівнювати чотирьом. Беремо за основу, що Бога бути не може, і ось тоді намагаємось вирішити всю решту питань щодо творива, походження всесвіту – і все вказує на Творця, але ми домовилися, що Його немає. Ось у такий спосіб ми намагаємось розв'язати інтелектуальні сумніви щодо існування Бога. І це перший вид таких інтелектуальних сумнівів, якщо ви один із таких, які стоять на позиціях, що Бога бути не може. То можливо, передивіться свої погляди, задайте запитання, переконайтеся, наскільки це просто вірити, що Бог є, аніж у те, що Його немає. Це перша можлива група.

Друга можлива група тих, хто має інтелектуальні сумніви, можна назвати їх **агностиками чи скептиками**. І ця позиція стверджує, що не можна знати, чи існує Бог, чи ні, або ми не можемо знати напевно. Ми цього торкалися в першій частині нашого курсу, варто звернутися туди, бо неможливо жити згідно з цією позицією, з такими поглядами щодо інших питань повсякденного життя. Якщо ми не можемо знати напевно, тоді справді, ця позиція закінчиться депресією, і вона самознищувальна. Тому що, ми тоді нічого не можемо знати напевно. І навіть твердження скептицизму ми не можемо знати напевно. А коли ми кажемо, що

правди немає, тоді марні всі наші спроби установити справжній діагноз, можливо, хвороби, якщо ми кажемо, що правди немає, і не варто стверджувати щось про Бога. Тоді справді, не розумно й нелогічно ми виглядаємо, коли ми намагаємося займатися наукою й науковими дослідженнями. Якщо правди немає, тоді ми не можемо встановити справжню причину якихось подій. І хоча ми розуміємо ці сумніви агностиків чи скептиків, які нелогічні й нерозумні, чимало людей зараховують себе до цієї категорії. Просто скептик по життю, ви йому нічого не доведете. Можливо, що ми не можемо довести людині не через те, що не можемо, а через те, що вона не хоче чути докази. Це один із, можливо, сумних факторів щодо стану людини. Їй часом зручно щось не помічати.

Є ще одна група інтелектуальних сумнівців, можна назвати їх **циніками**. Чому їх так називають? Коли під сумнів ставляться мотиви інших людей. Циніки вважають, що вчинки інших людей доволі егоїстичні. І якщо ви кажете їм щось, намагаєтеся схилити мене, щоб я прийняв ваш, пропонований мені, світогляд. Швидше за все, що ви маєте якісь глибокі користолюбні, нечисті егоїстичні мотиви. І навіть, коли це буде для них здаватися розумним і правильним, вони не будуть приймати ваш погляд, бо, я твердо в цьому переконаний, що ви чините це з чистими мотивами. Звісно, в даному випадку Біблія каже, що з такими людьми, коли ми спілкуємося, то, можливо, варто, щоб наші діла свідчили гучніше, ніж наші слова. Ось коли люди бачитимуть наше побожне життя, як каже Петро, ось тоді вони будуть посоромлені, уста їхні будуть замкнені. І десь Біблія каже про те, що людина-християнин, що перебуває у шлюбі з безбожною людиною, може навіть без слів набувати свого чоловіка чи жінку, коли вони бачитимуть їхнє життя.

Але в наші дні поширена четверта, можливо, п'ята категорія, або група сумнівців. Четверта група, що зараховують себе до **гуманістів**. Хто такі гуманісти? Чому ми ведемо мову про гуманістичний світогляд сьогодні? Чому це сьогодні настільки поширено? Гуманізм ставить вельми високо людський розум. Розум ставиться вище понад усі авторитети, він є найвищим авторитетом у визначенні правди. Тобто, якщо людство матиме достатньо часу, то воно буде здатне розв'язати всі свої проблеми. Тобто, там ще недостатньо часу, і ми ще не про все думали, ми ще, так би мовити, недостатньо все дослідили. Гуманісти відкидають гріховне зіпсуття людської природи. Один із відомих філософів Платон вважав, що як би людина була навчена тому, що є добре, а що погано, то людина ніколи не вибрала би чинити лихе. Тому всі проблеми людства – не в примиренні з Богом, а в освіті. Тобто, нам треба дати освіту людині, ми можемо написати на цьому білому аркуші паперу – що добре, і що погане, оточення псує людину, тому її слід вирвати із темряви забобонів, дати їй правильні чисті ідеали, і людина схильна чинити правильно. Тобто, гуманізм відкидає гріховне зіпсуття природи людини і підносить

розум людини, як такий, що здатний все осягнути, пізнати, все розв'язати і дати всі відповіді на всі питання.

І п'ята група, ми звемо їх **матеріялістами**, котрі належать до тих, хто відкидає будь що метафізичне. Матеріяліст визнає тільки матерію як складову правдивої реальності, і тому реальність пізнається науковим методом, фізичні закони непорушні, вони можливі. Але здебільшого матеріялісти є агностиками, тобто, знання неможливі, повне вичерпне знання неможливе щодо Бога, тому ми не можемо пізнати Бога. Фактично Бог за визначенням поза сферою наукового пізнання. Тому розмови про Нього ніколи не можуть бути достеменними знаннями. З погляду матеріялізму людина це порошинка в безмежному просторі всесвіту. Матеріялізм – це, по-суті, протиставлення гуманізму. Гуманісти мають таку високу думку про людство, що їм Бог не потрібний. А матеріялісти мають таку низьку думку про людство, що вважають людину не важливою і такою, що не впливає ні на що у всесвіті. Матеріялісти здебільшого – песимісти щодо майбутнього людства. І хоча це два протилежних погляди, вони сьогодні здебільшого володіють розумом людей і є основними джерелами сумнівів щодо правди чи питань правди.

Варто відзначити, що пошук відповідей на здорові сумніви – це вельми позитивний процес. В історії ми вже згадували філософа Рене Декарта, який жив у шістнадцятому – сімнадцятому століттях, і його унікальність була в тому. Що він хотів спертися на правдиві знання, в яких би він не міг сумніватися. І це, фактично, класичний приклад раціонального пошуку. І він казав так, або думав так, що те, що можна поставити під сумнів – не є правдою. Тобто, це є якимось значущим знанням. І є ті істини, в яких не можна мати сумнівів. І ви не одноразово чули роздуми, я лише нагадаю, бо це для нас корисно. Якщо я сумніваюся – отже я думаю, а якщо я думаю, отже – я існую. Тому я не можу сумніватися у власному існуванні. І його розмірковування пішло далі. Він говорив, що він істота обмежена, недосконала і конечна істота. Але в мене є уявлення про безмежну істоту. Тож, ця необмежена істота, яку ми називаємо Богом існує, значить Бог існує. І він зробив наступний крок – спробував довести існування світу поза нашим розумом. Він казав, що якщо Бог досконалий і безмежний, то Він не може людей обманювати, тож зовнішній світ поза моєю свідомістю існує. І тут нам слід відзначити, що є речі, яких ми не можемо довести, але ми їх сприймаємо за правду, бо тоді ми перестанемо бути тверезодумними людьми. Я тут згадав Декарта, і хочу навести ще кілька таких істин, в яких ніхто з нас не сумнівається, хоч вони не доведені. Їх неможливо доказати, але ми не маємо сумнівів, бо ми тоді втратимо здоровий розум логічного мислення щодо об'єктивної реальності довкола нас. Була мова про те, що ми не можемо описати своє власне існування, це, фактично, не відкидаємо, але ми приймаємо на віру, що сьогодні я той же, що і вчора. І ось це

твердження неможливо довести. Навіть, якщо, можливо, мені здається, що і вчора я такий, як сьогодні, але чи не є це ілюзією? Просто мій розум малює мені минуле, він якимось чином спотворює минуле, щоб я завжди думав про себе в минулому, що я був як учора і сьогодні. Твердження, що сьогодні я той же, що і вчора. Можливо є який ріст пізнання, є якісь зміни – це покаже сама особа. Ми це твердження приймаємо на віру. Це не можливо довести. Також не можливо довести, хай там як це не звучало парадоксально, що розумний світ поза моєю свідомістю існує. Декарт спробував це зробити. І хтось приймає його докази вагомими й обґрунтованими, хтось не приймає цього достатньо вагомого доказу, але ми, по-суті, приймаємо на віру об'єктивний світ поза нашою свідомістю, щ він існує. Так і третя істина, що є інші розумні істоти поза моєю свідомістю. Це також істина, що є недоведеною, ми її приймаємо на віру. Я хотів би навести ці істини, щоб ми трохи поміркували про те, що не так і складно жити, навіть, якщо ми приймаємо за правду твердження, щодо яких ми тільки можемо сумніватися. І ось коли ми почнемо відкидати такі здорові засадничі твердження щодо нас і реальності, то тоді ми не зможемо жити згідно з об'єктивною реальністю.

І на завершення цієї лекції я хотів би кілька слів сказати про те, чому люди сумніваються. Чому, справді є такий опір біблійні правді. Звісно, що ми повинні розуміти, що є духовна реальність. Крім Бога є супротивник душ людських – диявол. І, буквально, Біблія каже про те, що він засліплює уми. І я хотів би навести уривочок із Першого листа до Коринтян 2:14, де апостол Павло каже, що «тілесна людина не приймає речей, що від Божого Духа...бо вони розуміються тільки духовно». А буквально апостол Павло каже. Що людині потрібне просвітлення, а це робота Святого Духа, коли людина має усвідомити, Дух має дати якість їй пояснення. І це демонструє основну обмеженість апологетики. Нам слід розуміти, що все, що ми маємо зробити – це лише надати якусь розумну відповідь на сумніви. Але ми не зможемо когось ось так переконати чи цілком комусь довести правдивість християнських тверджень. Тим більше скептику, який сумнівається, не можемо нічого довести. І тільки праця Святого Духа конче потрібна для переконання, для докору, для посилення, щоб людина побачила хибність своєї позиції і прийняв правдиве християнське світобачення. Тут, я б сказав, що крім такого духовного опору є інший спектр духовного опору, духовної війни: те, що Біблія каже, що «люди темряву більш полюби, як світло – лихі бо були їхні вчинки!». І безліч людей цілковито не сумніваються в інтелектуальній спроможності християнської істини. Вони чудово здають справу в тому, що це здорова істина. Але люди люблять більше гріх, саме більше аморальний спосіб життя. І тут слід розуміти, що більшість перебуває в цьому стані бунту проти

Божих моральних заповідей і вимог. І справді, тут лише праця Святого Духа, робота Бога, може упокорити серця й підкорити Божій правді.